

«LA FALSIFICACIÓ MONETÀRIA: FONTS I DOCUMENTS».
XXI SEMINARI D'HISTÒRIA MONETÀRIA DE LA CORONA
D'ARAGÓ, MUSEU NACIONAL D'ART DE CATALUNYA, GABINET
NUMISMÀTIC DE CATALUNYA, 5 I 6 D'ABRIL DE 2011

Els dies 5 i 6 d'abril es van celebrar a l'auditori del Palau Nacional, seu del Museu Nacional d'Art de Catalunya (MNAC), les sessions del XXI Seminari d'Història Monetària de la Corona d'Aragó, que amb caràcter anual organitza el Gabinet Numismàtic de Catalunya (GNC). El tema monogràfic debatut aquesta vegada va ser la falsificació de la moneda en l'àmbit hispànic durant les èpoques medieval i moderna. El context en què es van emmarcar les jornades va ser l'exposició que, amb el títol «La moneda falsa. De l'antiguitat a l'euro», es va poder visitar a la sala temporal de numismàtica del MNAC fins al 8 de gener de 2012. La perspectiva que es va prendre va ser, en particular, la de les fonts de coneixement a l'abast de l'historiador del fenomen. L'atenció a la dimensió jurídica i institucional sol estar sempre present en les jornades anuals, però aquesta vegada el dret va rebre un protagonisme molt més intens per part de diversos prestigiosos especialistes.

El Seminari es va desenvolupar en sis ponències, que es van presentar repartides en dues sessions en les quals va ser cabdal la perspectiva jurídica aplicada al delictes, així com la seva complementació amb les fonts extrajurídiques, arqueològiques i numismàtiques estudiades per historiadors, arqueòlegs i numismàtics.

La primera intervenció va ser a càrrec del doctor Antonio Serrano, professor de l'Àrea d'Història del Dret i de les Institucions de la Universitat Autònoma de Barcelona. El ponent va presentar l'exposició «El ordenamiento jurídico ante la amoneda fraudulenta: perspectivas de estudio», que va desenvolupar a partir d'una dinàmica presentació introductòria sobre les dimensions del problema falsari en la tradició jurídica europea i la seva resolució pel dret.

La segona conferència de la tarda va ser la presentada pel doctor Sixto Sánchez-Lauro, professor de l'Àrea d'Història del Dret i de les Institucions de la Universitat de Barcelona: «Tipificación delictual de la falsificación monetaria en la Corona de Castilla a través de los textos normativos y de la literatura jurídica». El resultat va ser una detallada presentació del tractament i l'evolució que el fenomen falsari va tenir en la tradició jurídica castellana, amb una atenció especial a la normativa i la doctrina sobre el tema, des de la tradició del *Liber iudiciorum* fins a la vigília del procés de codificació, passant per la recepció del dret comú. Cal saber que el professor Sánchez-Lauro abans havia participat en el catàleg de l'exposició esmentada amb un article sobre la matèria.

La darrera conferència de la primera sessió va ser a càrrec del doctor Albert Estrada-Rius, conservador del Gabinet Numismàtic de Catalunya i coordinador

del Seminari, que va presentar la ponència «La falsificació de moneda a les fonts narratives modernes: memòria, propaganda i història». El ponent va centrar l'estudi en el regnat de Felip II d'Aragó i III de Castella al territori del Principat. La introducció al tema va consistir a focalitzar el problema de la falsificació en aquest període i revisar les diverses mesures de govern impulsades pel lloctinent i els consellers de Barcelona en la seva lluita contra aquest fet, que constituïa una veritable plaga. El gruix de l'exposició va consistir en la presentació d'una polifonia de diverses veus—cada una de diverses tipologies documentals extrajurídiques—que són a l'abast de l'historiador que estudia el fenomen en època moderna. En primer lloc, els dietaris corporatius i els particulars. Entre els primers va esmentar els del Consell de Cent i el de la Diputació del General de Catalunya, i entre els segons va destacar, per la seva excepcionalitat, el del jurista i cronista Jeroni Pujades. La segona tipologia de fonts en la qual es va detenir l'autor va ser la bibliografia de canya i cordill coetània, respecte a la qual va esmentar dos cicles facticis relatius a la bateria de mesures governatives preses. La tercera font mencionada va ser la de les cròniques justificatives de l'expulsió dels moriscos i l'acusació de falsaris formulada contra ells. Finalment, la darrera tipologia o veu presentada va ser la de les obres de ficció, entre les quals es va remarcar el *Viatge a l'infern d'en Pere Porter*.

La segona sessió es va obrir amb la ponència del doctor Josep M. Llobet, professor de la Universitat Nacional d'Educació a Distància al centre associat de Cervera: «La moneda falsa a la documentació municipal: l'exemple de Cervera». El professor Llobet, expert exhumador de la documentació escrita cerverina, va oferir una visió casuística del fenomen falsari a través dels testimonis vius que aporten els documents d'aplicació del dret en l'àmbit municipal i notarial local. De la seva rica exposició, va quedar clara la potencialitat de les fonts locals municipals per a la comprensió de l'aplicació real del dret. Especialment en el cas de Cervera, que disposava de l'anomenat Privilegi de judicatura, que el professor Llobet ha estudiat en diversos articles sobre el cas concret de la falsificació monetària.

El doctor Antoni Planas, professor de l'Àrea d'Història del Dret i de les Institucions de la Universitat de les Illes Balears, va dictar la següent ponència: «El delictes de falsificació de moneda en el dret medieval de la Corona d'Aragó». Conegut especialista en el dret criminal i processal criminal de les Illes Balears, per les seves diverses publicacions sobre el tema, aquesta vegada va bastir una exposició comparada del tractament en la normativa i la doctrina en els diferents territoris integrats a la Corona d'Aragó. D'aquesta manera, l'exposició va permetre establir un fructífer diàleg amb l'exposició que sobre el mateix tema—però en l'àmbit de Castella— havia ofert el dia anterior el professor Sánchez-Lauro.

Finalment, la conferència de cloenda del Seminari va ser dictada per la doctora Maria Clua, adjunta a l'Àrea de Conservació del GNC del MNAC: «El registre arqueològic: fonts de coneixement i problemàtiques d'estudi». La font que es va presentar va ser la pròpia moneda falsa en el context de la troballa arqueològica. Després d'exposar una visió panoràmica de la metodologia arqueològica i numismàtica general, el discurs es va enriquir amb una àmplia casuística basada en l'experiència directa de més de vint anys d'interpretació de la moneda a partir del seu context en el jaciment i en les unitats estratigràfiques determinades. Aquesta conferència va permetre, en definitiva, oferir una perspectiva de contrapunt basada en els materials numismàtics recuperats, confrontada amb la visió oferta per les fonts escrites de naturalesa jurídica.

Albert Estrada-Rius

*Gabinet Numismàtic de Catalunya
Museu Nacional d'Art de Catalunya*